

VAN SCHAAP TOT LAKENINDUSTRIE

LAGER ONDERWIJS, LEERJAAR 1-2

Hallo!

Binnenkort bezoek je met je klas het Yper Museum. Deze bundel warmt je al goed op voor dat bezoek!

Je vindt er:

Boeiende info

Spelletjes

Nadenkertjes

Knutselplezier

Veel plezier!

Leeruitkomsten

LESFICHE

- **Oriëntatie op de samenleving**
Ik ben nieuwsgierig naar en draag bij tot het samenleven van mensen. Ik zie in hoe samenlevingen functioneren.
- **Oriëntatie op tijd**
Ik ben nieuwsgierig naar evolutie en ontwikkel historisch besef. Ik kan tijd inschatten, plannen en ordenen.
- **Oriëntatie op de ruimte**
Ik verken en waardeer mijn omgeving en ontwikkel geografisch besef.
- **Oriëntatie op techniek**
Ik ben nieuwsgierig naar technische systemen en processen en pas ze toe. Ik zie in hoe techniek, wetenschap en samenleving elkaar beïnvloeden.

1. Op uitstap naar leper

Het Yper Museum ligt in leper.
Tijd om de stad wat beter te leren kennen ...

Hoe lang duurt de rit van jouw school naar leper? Zoek op Google maps.

uur

minuten

Als je de woordzoeker op de volgende pagina maakt, vind je de twee bijnamen van leper.

S	K	A	T	E	R	V	O	L	D	E	R
C	A	P	E	S	T	D	O	K	T	E	R
H	N	E	L	L	A	H	N	E	K	A	L
I	T	V	A	U	B	A	N	S	K	A	T
L	K	T	T	C	E	L	A	I	D	E	N
D	L	S	T	A	D	M	U	N	T	E	N
E	O	E	N	Y	L	E	T	A	K	V	R
R	S	Y	P	E	R	M	U	S	E	U	M
I	S	E	V	E	S	T	I	N	G	E	N
J	E	A	D	E	G	O	L	I	A	T	H
E	N	G	I	S	N	I	S	S	T	A	D
S	K	A	T	T	E	N	J	A	C	H	T

- DIALECT
- GOLIATH
- INSIGNE
- KANTKLOSSEN
- KATELYNE
- KATER
- KATTENJACHT
- LAKENHALLEN
- MUNTEN
- PESTDOKTER
- SCHILDERIJ
- SNAVELMASKER
- VAUBAN
- VESTINGEN
- VOLDER
- YPERMUSEUM

Doorstreep alle woorden.
De woorden kunnen recht, schuin en omgekeerd staan!
De letters die overblijven, vormen twee woorden.

Maar in het mooie leper kun je nog veel meer ontdekken ...
De stad leper bestaat al meer dan duizend jaar.

Op welke foto zie je leper van vandaag en op welke leper van lang geleden?

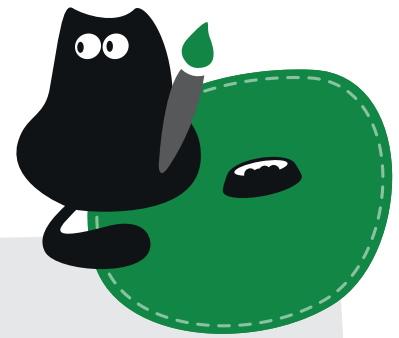

Hoe weet je dit zeker?

A large, light gray rounded rectangular area intended for a student's answer.

In leper staan veel mooie gebouwen.

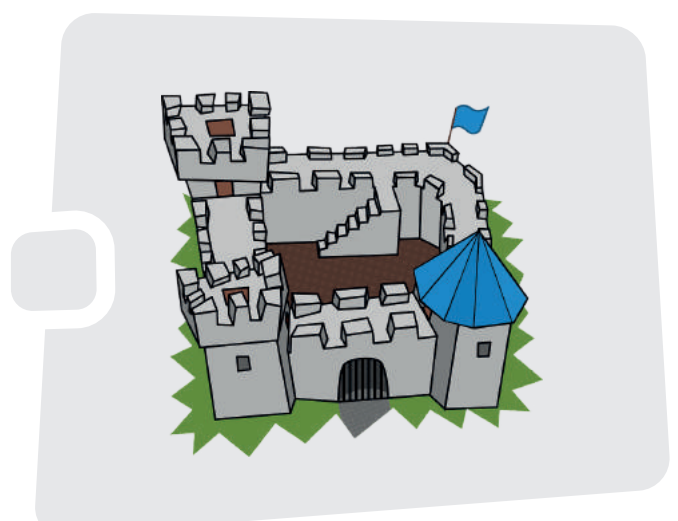
**Welke gebouwen staan er ook in jouw stad of dorp?
Tekenen ze in het kader!**

Three large, light gray rectangular boxes with rounded corners, intended for drawing or writing.

In het museum kun je veel mooie voorwerpen en schilderijen zien. Sommige zijn al honderden jaren oud! Nu al benieuwd? Warm op met enkele Iepense spelletjes!

Waar woont het meisje op het schilderij? Verbind.

Dit zijn leuke, heel oude speldjes voor op je hoed of trui: insignes. In het museum kun je ze in het echt zien.

Welk insigne past NIET in het rijtje?

Waarom?

Welke vijf voorwerpen horen niet thuis op het schilderij?

Five horizontal grey bars for writing answers.

2. Het rijke leper

Duizend jaar geleden waren de mensen in leper best rijk. De allerrijksten konden prachtige schilderijen van zichzelf laten maken.

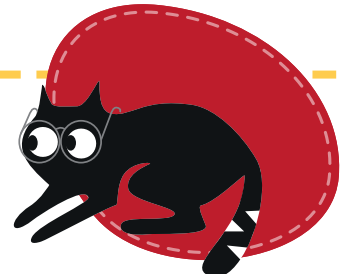
Waarom lieten mensen zich duizend jaar geleden niet gewoon mooi fotograferen?

Hier onder zie je vier schilderijen uit leper. Op welk schilderij zie je mensen van adel? Zet een kruisje!

3. leper lakenstad

Waarom was leper in de middeleeuwen zo'n rijke stad?
In leper werd iets gemaakt dat veel geld waard was ...

LAKEN

Nee, niet het laken dat op je bed ligt. Middeleeuws laken was een dikke, wollen stof. De rijke mensen maakten er hun dure kleren mee. En betaalden er dus veel geld voor!

Er zijn hier wel vlekken op, hé, madammeke. En de wasmachine is nog niet uitgevonden! Wat nu?

Kijk naar mijn prachtige kleren. Uit lepers laken!

Dat jij op straat durft lopen met zo'n belachelijke muts!

Laken werd gekocht op de overdekte markt in de Lakenhallen.

Het Yper Museum ligt in de Lakenhallen.
Je zal dus over laken leren op de plek waar het duizend jaar geleden werd verkocht.

Op welke foto zie je de Lakenhallen?

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden de Lakenhallen heel erg vernield.
Ze moesten nadien bijna helemaal hersteld worden.

**Zoek de 100 verschillen
met de Lakenhallen nu ...**

4. Van wol tot laken

DE BESTE WOL KIEZEN

Met welke vacht maakt men in leper wol ?

Beetje hulp nodig?
Het juiste antwoord is de
foto waar de dobbelsteen
de oplossing toont van deze
rekenom: $20 - 14$.

SCHEREN

Er werd in leper zoveel laken gekocht, dat er niet genoeg schapen waren in de stad.
En dus kocht men ook wol in Engeland.

Welk schaap is het Engelse schaap? Zet een kruisje.

Aan de slag nu! Wat gebeurt er met de schapen? Verbind!

De vacht goed wassen.

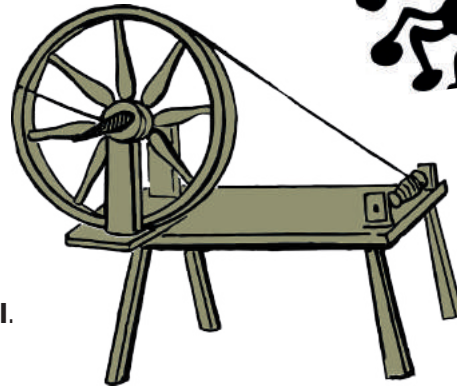
Het schaap scheren.

De beste schapen uitkiezen.

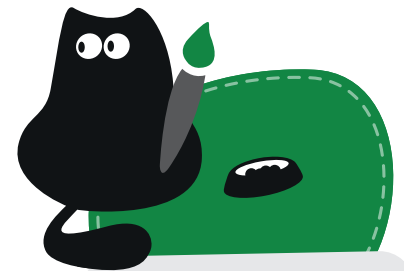
KAMMEN EN SPINNEN

Als je een schaap scheert, verkrijg je plukjes wol. Die plukjes moet je eerst goed kammen. De dikke wol moet dan een lange draad worden. Daarvoor gebruikte men vroeger een **spinnewiel**.

Zitten daar spinnen in dat wiel?

In welk sprookje prikt de prinses zich aan een spinnewiel?

Ik ben hier nu toch een dutje aan het doen, kleur me nu maar in!

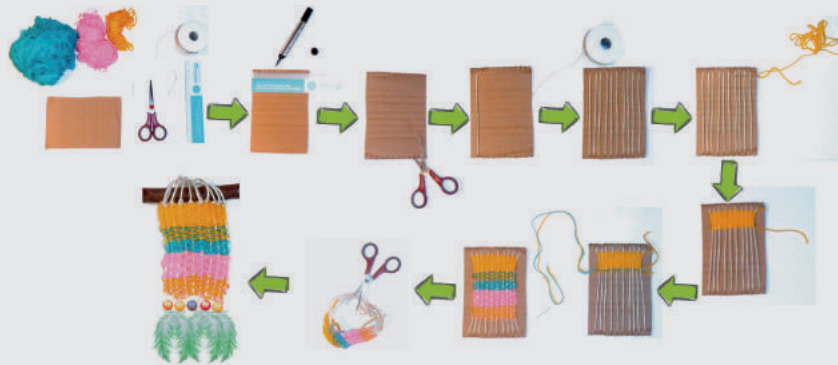

WEVEN

De gesponnen draad moet je weven. Pas dan krijg je een stuk stof.

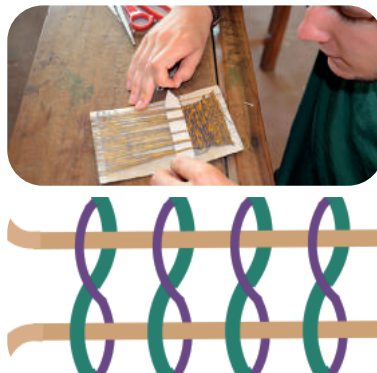
Probeer het zelf eens! Je juf / meester zal helpen:

Wie wil wat weven?

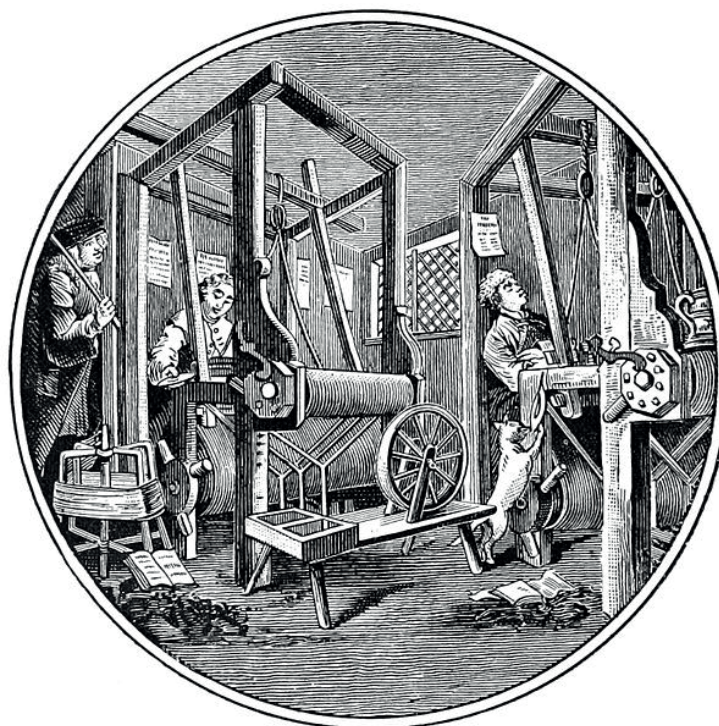
- Geef in het karton om de centimeter een knipje van 0,5 cm. Span in de knipjes touw. Knoop achteraan vast.
- Weef nu een draad naar keuze met een dikke naald OP en ONDER de gespannen touwtjes. Geëindigd ONDER het touw? Begin dan in de rij er onder OP het touw. Duw je weefwerk na elke geweven rij dicht tegen elkaar.
- Bij het begin van een nieuwe rij kun je wisselen van kleur. Variatie: met 2 kleuren tegelijk weven.
- Haal het karton uit je weefwerk. Knip de hulpdraden in het midden in 2. Leg in elke hulpdraad tegen je weefwerk een knoopje.
- Werk af tot dromenvanger: hang je weefwerk aan een takje, versier onderaan met pluimpjes en parels.
- Veel plezier!

Als je met je hand weeft, is het lapje stof niet zo stevig.
Wanneer je met een machine weeft, wel

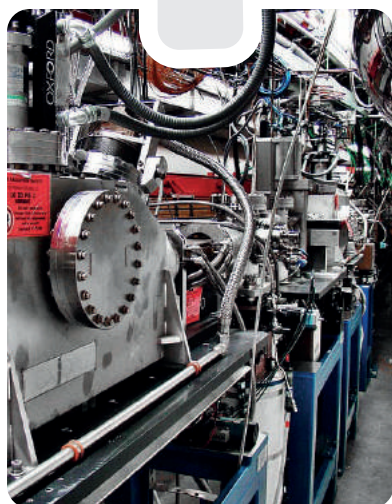
Nog meer weefideetjes :

Tijdens de middeleeuwen gebruikte men houten weefmachines:

Nu gebruikt men elektronische machines.

Op welke foto zie je een weefmachine?

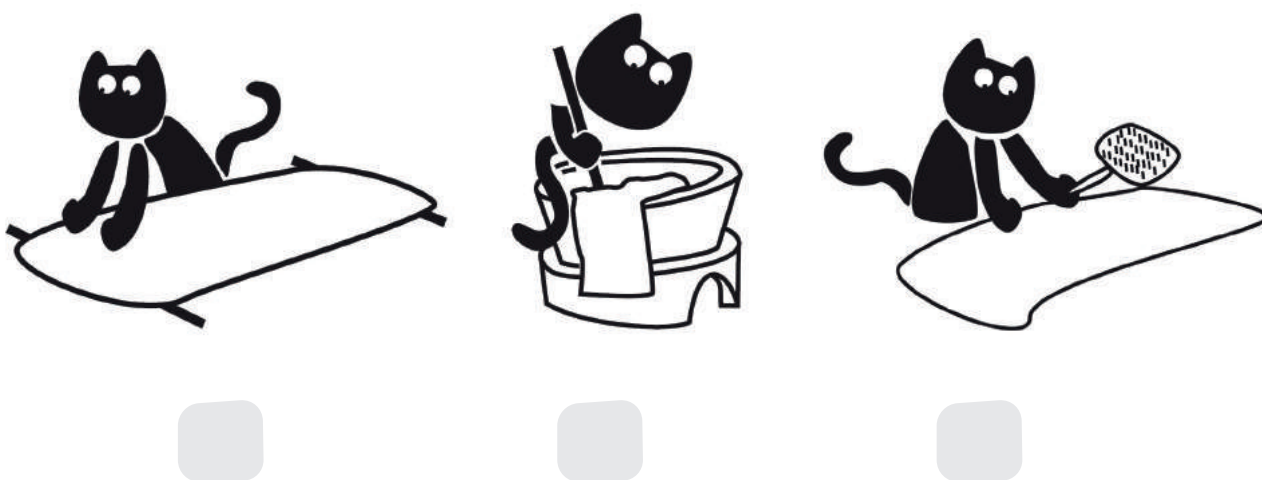
VOLLEN

Daarna moet de volder (niet de zolder!) het laken nog dikker maken. Volder is een heel vies beroep. Hij moet de stof in een bak met klei, boter, urine en modder kneden! Daarna moet hij de stof natuurlijk nog spoelen.

Maakt men vandaag nog stoffen met urine?

Op welke afbeelding is de kat aan het vollen? Zet een kruisje!

Welke gebouwen hebben glasramen?

Vind je glasramen mooi?

KAARDEN

Nadien maakten de **kaarders** het gladde laken weer wollig. Dat deden ze met deze bloemen, de kaardebol.

Waarom zou je juist deze bloem gebruiken?

Wat is er speciaal aan?

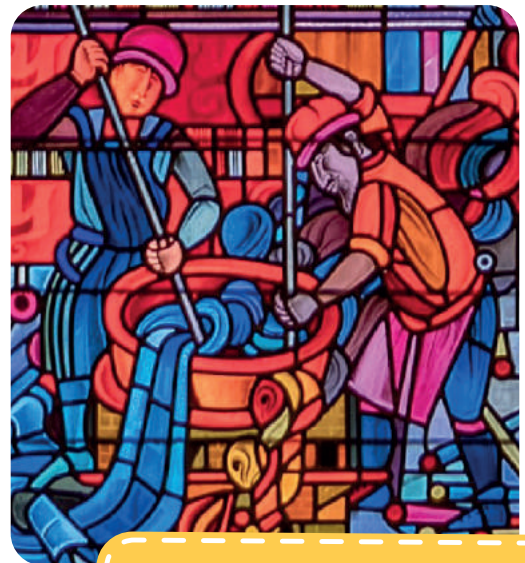

VERVEN

Als je laken maakt van schapenkrulletjes, welke kleur zal de stof dan hebben?

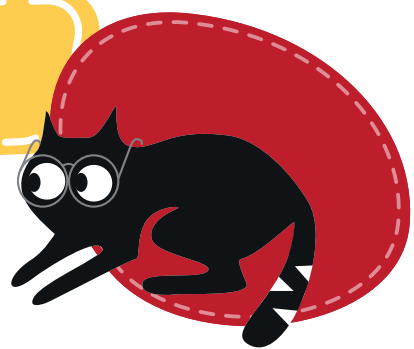
Hoeveel kleuren tel je vandaag in alle kleren van de hele klas samen?

Het laken moet natuurlijk nog gekleurd worden!
Daarvoor gebruikt de verver grote bakken met kleurstof.

Tijd voor een kleurenquiz!

De grote (of ja, eerder kleine) kleurenquiz:

1. Hoe kon men in de middeleeuwen een stuk stof kleuren?

- Met speciale planten
- Stof in de zon leggen
- Met inkt

2. Door welke diertjes wordt Fristi roze?

schildluizen

lieveheersbeestjes

vuurwantsen

3. Zeg luidop in welk kleur deze woorden geschreven zijn:

GEEL BLAUW ORANJE
ZWART ROOD GROEN
PURPER GEEL ROOD
ORANJE GROEN ZWART
BLAUW ROOD PURPER
GROEN BLAUW ORANJE

UITREKKEN

Het gekleurde laken rekt men nog eens goed uit, zodat het heel groot wordt. Dan wordt het op een rol gewikkeld.

KEUREN

Voor je de rol laken mocht verkopen, was er eerst strenge controle.

Alles in orde?

Dan naaide men aan het laken een loodje.
Vanaf dan mocht de stof in leper verkocht worden.

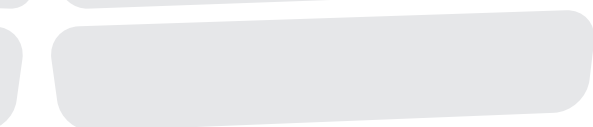
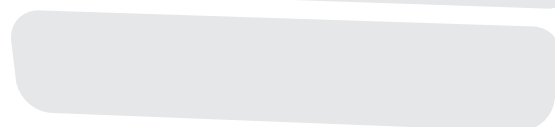
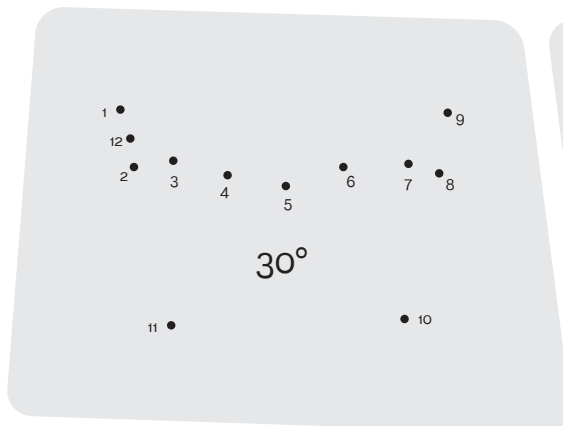
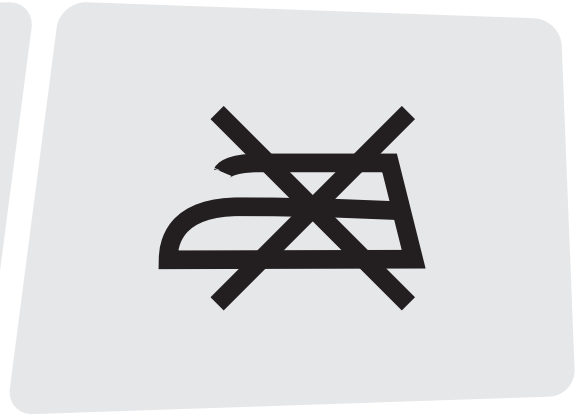
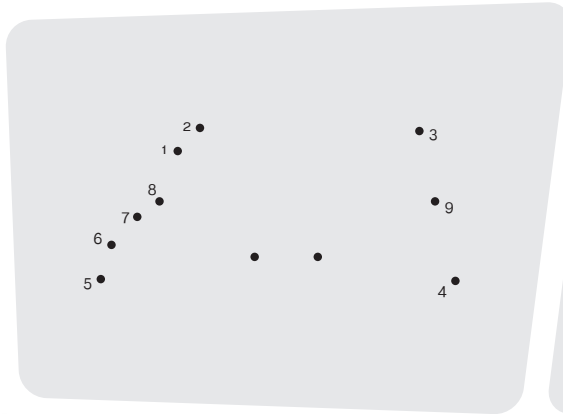

Waar kun je nu zien uit welke stof je kleren gemaakt zijn?

Ken jij de symbolen voor wassen en strijken?

Teken eerst de twee ontbrekende symbolen.

Schrijf dan de juiste uitleg onder alle symbolen:

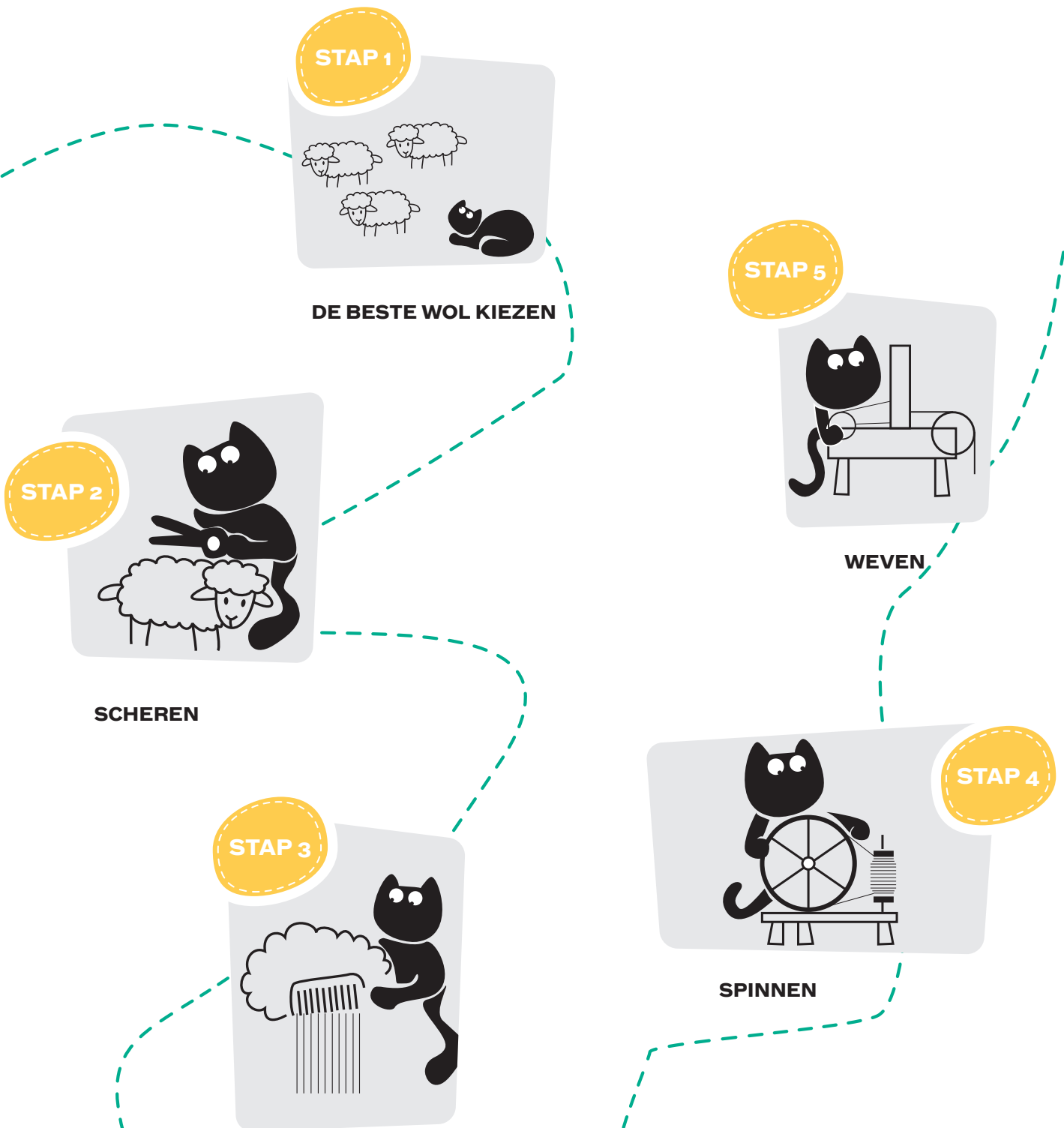
Dit mag in de wasmachine.

Dit mag je strijken.

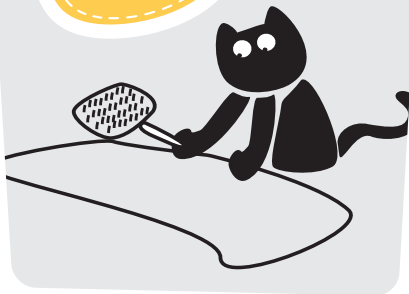
Dit moet je met de hand wassen.

Dit mag je niet strijken.

Alle stappen op een rij...

STAP 6

VOLLEN EN KAARDEN

STAP 7

VERVEN

STAP 8

UITREKKEN VAN DE STOF

STAP 9

KEUREN

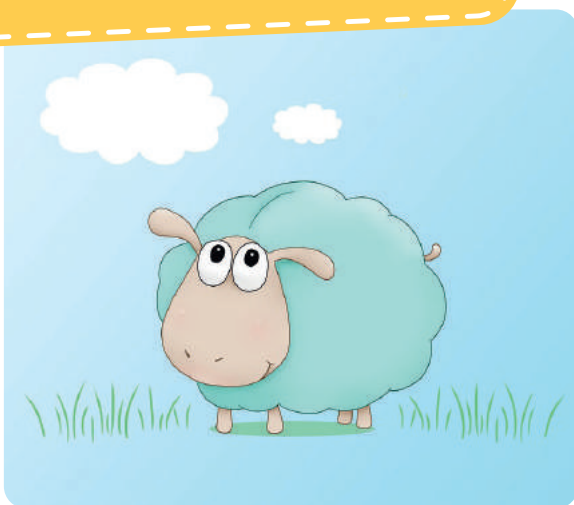
5. Wol vandaag

Benieuwd hoe men nu wol maakt? Bekijk het filmpje:

<https://schooltv.nl/video/wol-hoe-wordt-het-eigenlijk-gemaakt/>

**Dit schaapje is nog niet geschoren!
Zoek de 7 verschillen:**

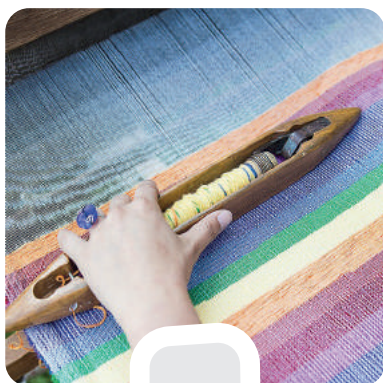

6. Knutselen!

Met wol of garen kun je heel wat mooie dingen maken.
Kleren, knuffelbeertjes en nog veel meer.

Op welke foto zie je iemand haken? Zet een kruisje.

Misschien wil je wel leren haken?

Leren haken:

<https://www.aandehaak.nl/basis/>

Patroontjes:

<http://www.amigurumipatterns.net/patterns/>

<http://charami.com/2015/09/16/vertaling-amigurumi-minions-1/>

7. Tot binnenkort!

Nu heb je al heel wat geleerd over de middeleeuwen en over hoe men toen laken maakte. Je bent helemaal klaar om het Yper Museum te bezoeken!

Miauwkes... tot gauwkes!

Getranscribeerde tekst filmpje

WOL - HOE WORDT HET EIGENLIJK GEMAAKT?

Dat wol van schapen komt wist je natuurlijk al. Maar wist je ook dat we wol al duizenden jaren gebruiken om kleren van te maken? Hoe dat gaat zie je in deze clip.

Wol is heel geschikt voor truien en jassen. Stoffen die van wol worden gemaakt zijn sterk, ze kreuken niet én houden de goede vorm. Ook neemt wol vocht op en het beschermt tegen warmte en kou. Hier zie je hoe schapenscheerders de vacht er in één stuk afscheren.

De wol die niet goed is, gooien ze meteen weg. De rest sorteren ze op kwaliteit van de vezels. Ze kijken naar de lengte, kleur, de golven en de dikte. Eerst wordt de wol schoongemaakt. De wol komt geperst aan in de fabriek. De fabrieksmedewerkers maken de wol los en stoppen het in een machine.

Deze machine kamt de vezels uit met metalen tanden. Dan gaan de vezels naar de mengruimte. Hier worden, met behulp van lucht, verschillende soorten wol gemengd. Zo krijgt de wol de juiste structuur. Er worden ook andere materialen, zoals polyester, door de wol gedaan. Dat gebeurt tijdens het weven van het wolmengsel. Goed mengen van de wol duurt ongeveer een uur.

Ze gaan naar de volgende machine. Onderweg worden de vezels bespoten met een soort olie. Dat maakt het makkelijker om ze te bewerken. De volgende machine bestaat uit kammen met stalen punten. Die ontwarren de vezels en leggen ze mooi naast elkaar. Nu wordt meteen het laatste vuil verwijderd.

Er blijft een gladde, platte mat over. Deze mat wordt verdeeld in dunne, platte stroken. Deze stroken gaan door twee rollers die er nóg dunnere repen van maken. Deze repen worden lonten genoemd. De lonten worden op een spoel gewonden. Ze lijken op garen, maar als je eraan trekt, vallen ze uit elkaar. Daarom moeten ze worden gesponnen. Elke lont gaat in een spinmachine, die de lonten uitrekt en er garen van maakt. Het garen wordt om een spoel gedraaid. Nu het garen klaar is, kan het tot een stof worden geweven. Dat gebeurt met een weefgetouw. Dat weven gaat heel snel.

Hier zie je in slow motion hoe de machine de draadjes stuk voor stuk door andere draden heen weeft. Een computer zorgt ervoor dat de juiste stof wordt gemaakt. Na het weven worden achtergebleven strorestjes weggebrand. Dan wordt de stof geverfd en gedroogd. Alle wollen stoffen krijgen nog een laatste bewerking. Je kan er van alles mee doen. Deze stof wordt bijvoorbeeld een beetje los geplukt, zodat het er uitziet als pluche. Andere stoffen worden juist geschoren. Zo worden ze helemaal glad...